ſtantur,qui non reſpicere,ſed doctorem veritatis inſidiis moliunt aggredi.ſequitur.enim. { Cum autem hoc ad illos diceret : cœperunt Phariſæi,& Legiſperiti grauiter inſiſtere.} C Y R I L.Sumitur autem inſiſtere pro inſtare,vel inuidere,vel ſæuire.Cœperunt autem interrumpere ſermonem eius in pluribus. vnde ſequitur. {Et os eius opprimere de multis.} T H E. Cum enim plures interrogãt vnum de diuerſis materiis, cum nequeat ſimul ex omnibus reſpondere,videtur inſipiẽtibus,ꝙ dubitet. Hoc igitur ingeniabantur, & illi nefarii contra ipſum, ſed & aliter quærebãt os eius opprimere.ſ. vt prouocarent eum ad aliquid dicendum: vnde poſſet damnari. vnde ſequitur. {Inſidiantes ei & quærentes aliquid capere de ore eius, vt accuſarent eum. } Quod primo dixerat. {Opprimere } nunc dicit.{ Capere vel rapere aliquid ex ore eius.} Interrogabant eum nunc quidem de lege,vt arguant eum quaſi blaſphemum obloquentem de Moyſe nunc vero de Cæſare,vt accuſent eum tamq̃ inſidioſum , & hoſtem maieſtatis Cæſareæ.

CAP. XII.

Vltis autem turbis concurrentibus ita vt ſe inuicem cõculcarent,cœpit dicere ad diſcipulos ſuos. Attendite a fermento Phariſæorum,quod eſt hypocriſis . Nihil enim opertum eſt quod nõ reueletur, neque abſconditum quod non ſciatur. Quoniam quæ in tenebris dixiſtis,in lumine dicen-

CAP. XII.

THEO· Phariſæi quidem conabantur Ieſum capere in ſermone,vt populos ab eo abducerent: hoc autem in contrarium vertitur. Magis enim adibant populi per millenarios congregati a Deo cupiẽtes hærere Chriſto,vt ſe inuicem comprimerent.tam validum quid eſt veritas, & dolus imbecillis vbique.vnde dicitur. { Multis autem turbis circunſtantibus,ita vt ſeinuicem conculcarent.cœ.di.ſu.atten. a fer. Pha.quod eſt hypocriſis. C Y R I L. Quia .n. cauillatores erant, ob hoc Chriſtus ab eis ſibi cauere admonebat diſcipulos. G R E. Nazan.Eſt autem quando fermentum laudatur tamq̃ efficiens panem vitalem. Eſt autem quando vituperatur,ſignificans vetuſtam & acidam malitiam. T H E O.Vocat igitur fermentum hypocriſim tamquàm alterantem,& corrumpentem intentiones hominũ quibus ſe ingeſſerit . Nihil enim ſic alterat mores , vt hypocriſis . B E D A. Nam ſicut modicum fermentum totam farinæ maſſam corrumpit,ſic ſimulatio animum: tota virtutum ſinceritate, & veritate fraudabit. A M B R O. Pulcherrimum autem locum tenẽdæ ſimplicitatis emulandæ fidei ſaluator intexuit, ne Iudaicæ more perfidię,alia promamus in affectu,alia voce ſimulemus,cum vltimo tempore occulta cogitationum accuſantium , aut etiam defendentium ſecretum noſtræ mentis aperitura videantur . vnde ſubditur.{Nihil autem optum eſt,quod non reueletur,neque abſconditum,quod non ſciatur.} O R I. Aut ergo de illo tempore hoc dicit,quando iudicabit Deus occulta hominum.aut id dicit, quia quantumcumque conetur aliquis occultare bona aliorum infamiis,bonum naturaliter latere non poteſt. C H R Y.q. d. diſcipulis,quàmuis nunc quidam vocent vos ſeductores , & magos, deteget omnia tempus,& arguet eorum calumniam , & veſtram declarabit virtutem.vnde quæcumque vobis in paruo angulo Paleſtinæ locutus ſum,hæc audacter,& fronte detecta,& qualibet ſublata formidine toti orbi prædicate. Et ideo ſubdit. { Quoniam quæ in tenebris dixiſtis,in lumine dicentur,& quod in aure locuti eſtis,& in cubilis prædicabitur in tectis.} B E D A. Vel hoc dicit,quia quæ inter tenebras quõdam præſſurarum , carcerumque vmbras locuti,vel paſſi ſunt Apoſtoli,nunc clarificata per orbem, in eccleſia lectis eorum actibus publice prædicantur . Sane quod dicit.{Prædicabitur in tectis,}iuxta morem prouinciæ Paleſtinæ loquitur,vbi ſolent in tectis reſidere.non enim tecta noſtro more culminibus ſublimata,ſed plano ſchemate faciunt æqualia . ergo dicit:{Prædicabitur in tectis}.i.cunctis audiẽtibus palam dicetur. T H E O.vel hoc proponitur Phariſæis.q.d.O Phariſęi,quæ in tenebris.i.quod in opacis cordibus veſtris tentare me conamini ,in lumine dicetur.Ego enim ſum lux,& in me luce notum fiet,quicquid veſtra machinatur caligo,& quod in aure locuti eſtis , & in cubiculis.i.quicquid mutuis ſuſurris veſtris auribus inſtillaſtis : prædicabitur in tectis , ideſt ita mihi fuit audibile , ac ſi in tectis prædicatum fuiſſet . Hic etiam intelligere potes , ꝙ lux ſit euangelium,tecta vero altæ Apoſtolorum animæ.Quotquot vero cõciliati ſunt Phariſæi:diuulgata ſunt poſtmodũ & ąudita in euãgelio Lucæ,ſtante magno præcone ſpirituſancto ſuper Apłorũ aĩas.
b ¶ C Y R I L. Quoniam gemina eſt cauſa perfidiæ,quæ aut ex

F inolita malitia,aut ex accidenti mœtu naſcitur,ne quis mœtu territus Deum,quem corde cognoſcit negare cogatur, pulchre addit.{ Dico autem vobis amicis meis,ne terreamini ab his qui occidunt corpus.} C Y R I L. Non quibuſcumque enim ſimpliciter hic ſermo conuenire videtur,ſed his qui Deum ex tota diligunt mente, quibus cõuenit dicere: Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?qui autẽ non tales ſunt,labiles ſunt, & ad proſilendum parati.porro dominus dicit. Maiorẽ hac dilectionem nemo hẽt,vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.Quomodo autẽ non eſt incõuenientiſſimũ Chriſto non rependere, ꝙ ab eo recepimus? A M B R O. Mortẽ

tur, & quod in aure locuti eſtis in cubiculis prędicabit in tectis.
b Dico autẽ vobis amicis meis, ne terreamini ab his, q occidũt corpus, & poſt hoc non habent amplius quid faciant. Oſtendam autem vobis quem timeatis: Timete eum qui poſtquàm occiderit,habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis: hunc timete. Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio , & vnus ex

G etiã docet non eſſe terribilem, quã locupletiore fœnore ſit immortalitas redemptura. C Y R I L. Eſt ergo aduertendum,ꝙ laboribus parantur coronæ,& honores, quibus mortales vſque ad tempus ſuam iram extendũt,ſicque illis noſtræ perſecutionis finis corporalis interitus. vnde ſubdit. {Et poſt hoc non habent amplius quid faciãt.} B E D A. Ergo ſuperuacua furiunt inſania,qui mortua martyrum membra feris,auibuſque diſcerpenda proiiciunt, cum nequaquam omnipotentiæ Dei,quin ea reſuſcitando viuificet reſiſtere poſſint. C H R Y. Conſidera qualiter dominus diſcipulos omnibus ſuperiores conſtituit,ipſam mortem cunctis terribilem hortans contemnere. Simul autem,& documenta immortalitatis animæ oſtendit eis cum ſubdit.{ Oſtendam autem vobis,
H quem timeatis,timere eum qui poſtꝗ occiderit,habet poteſtatem mittere in gehennam. A M B R O. Mors enim naturæ finis non pœnæ eſt: & ideo mortem ſupplicii corporalis eſſe defectum, pœnam vero animæ eſſe perpetuam,Deumque ſolum eſſe metuendum,cuius poteſtati non natura præſcribat,ſed eadem natura ſubiaceret.concludit:{ Ita dico vobis:hic timete.} T H E O.Hinc nota ꝙ peccatoribus quidem mors ad ſupplicium fertur, & hic cruciatis ipſis per interitum,& conſequenter in gehennam detrudis,ſed ſi ſermonem diſcuſſeris quiddam aliud intelliges:non.n. dicit.Qui mittit in gehennam,ſed qui poteſtatẽ habet mittere.} Non enim quicumque cum peccato moriuntur: ſemper mittuntur in gehennam.Hoc autem dico propter oblationes,& diſtributiones,quæ fiunt pro defunctis,quæ non parum conducunt etiam his qui in grauibus peccatis mortui ſunt. A M B R O. Inſpirauerat ergo dominus ſimplicitatis affectum,virtutem mentis erexerat, ſides ſola nutabat. Bene eam de rebus vilioribus roborauit,ſubdẽs: {Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio,& vnus ex illis non
I eſt in obliuione coram deo?q.d.Si Deus obliuionem paſſerum non habet, hominum quomodo habere poteſt? B E D A. Dipondius genus eſt ponderis leuiſſimi ex duobus aſſibus compoſiti. G L O. Quod autem in numeris eſt vnum,hoc in ponderibus aſſis, quod duo hoc dipondius. A M B R O.Fortaſſe autem dicat aliquis quo Apoſtolus dixit: Nonne de bobus cura eſt Deo, cum bos paſſere præcioſior ſit,ſed aliud eſt cura,aliud ſcientia. O R I. Ad literam igitur acumen diuinæ prouiſionis quę procedit vſque ad minima per hoc ſignificatur. Myſtice autem quinque paſſeres ſpirituales ſenſus iuſte ſignificant,qui excelſa & ſupra homines ſentiũt, Deũ intuentes,vocem audientes diuinam, guſtantes panem vitæ olfacientes odorem vnguentorum Chriſti palpantes vitæ verbum. Qui dipõdio veneuntes.i.viliſpẽſi ab eis,qui ea ꝙ ſunt ſpiritus ſtultitiam iudicant,non dantur in obliuione coram Deo. Dicitur autem Deus aliquorum immemor fieri propter eorum facinora.
K T H E O. Vel hi quinque ſenſus ſunt duobus aſſibus venduntur nouo.ſ.& veteri teſtamento:& ideo non dantur obliuioni a Deo,quoniã enim ſenſus traduntur verbo vitæ,vt ſint apti ad ſpirituale pabulum:horum ſemper memor eſt dominus. A M B R O. vel aliter: Paſſer bonus eſt cui volandi natura ſuppeditat. Volandi enim nobis gratiam natura dedit,voluptas abſtulit, quæ malorum meſſis grauat animam,atque in naturam corporeæ molis inclinat. Quinque igitur corporis ſenſus terrenarum ſordium cibum quærentes, ad ſuperiorum operum fructus reuolare non poſſunt. Eſt ergo malus paſſer,qui volandi vſum terrenæ vitio labis aboleuerit,quales ſunt iſti paſſeres,qui dipondio veneunt luxuriæ.ſ.precio ſingularis:aduerſarius enim tamquam captiua mancipia viliore precio eſtimationis adiicit. At dominus tamquam ſpecioſa ſeruitia,quæ ad imaginem ſui fecit: idoneos ſui operis æſtimat, & magno pretio nos redemit. C Y R I L. Eſt igitur ſibi curæ diligenter noſſe ſanctorum vitam.vnde ſubditur. { Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati

numerati ſunt.}Per quod ſignificat,ꝙ omnia quæ ad eos ſpectant, A diligentiſſime nouit, diligentiam enim curæ adhibitæ numeratio manifeſtat. A M B R O.Denique numerus capillorũ non in actu computationis,ſed in facilitate cognitionis accipitur: bene tamen numerati dicuntur , quia ea quæ volumus ſeruare numeramus . C Y R I L L.Myſtice autem caput quidem hominis eſt ĩtellect⁹: capilli vero cogitationes,quæ patent Deo. T H E O. Vel caput vniuſcuiuſque fideliũ intelliges aptã Chriſto conuerſationẽ: crines autem eius,mortificatiua corporis opera,quæ numerantur a Deo,& digna ſunt prouiſione diuina. A M B R O. Si igitur tãta Dei eſt maieſtas,vt vnus ex paſſeribus,aut noſtrorum numerus capillorum præter ſcientiam Dei non ſit,quàm indignum eſt æſtimare,ꝙ fidelium corda dominus aut ignoret,aut ſpernat, qui viliora cognoſcat?vnde conuenienter concludit. { Nolite ergo timere,multis paſſeribus pluris eſtis vos . } B E D A. Non plures eſtis legendum eſt,ꝙ ad comparationem numeri pertinet, ſed pluris eſtis:hoc eſt,apud Deum maioris dignitatis. A T H A.Quæro autem ab Arrianis,ſi quaſi dedignaretur Deus alia facere , ſolum filium fecit:cætera vero filio ſubrogauit,quomodo prouiſione vtitur vſque ad tam modica , capillum & paſſerem ? Quorum enim prouiſione fungitur,horum creator eſt ſuo verbo.

illis non eſt in obliuione coram Deo?Sed & capilli capitis veſtri, omnes numerati ſunt . Nolite ergo timere,multis paſſeribus pluris eſtis vos.
c Dico autem vobis, omnis qui cumque confeſſus fuerit me coram hominibus , & filius homi-

c ¶ B E D A: Supra dictum eſt,opera quælibet , & verba abſcondita eſſe reuelanda. Nunc autem concludit hanc reuelationẽ non in vili quolibet conciliabulo, ſed in conſpectu ſupernæ ciuitatis, æternique Regis,ac iudicis agendam dicens. { Dico autem vobis, omnis quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius C hominis confitebitur illum coram Angelis Dei.} A M B R. Præclare etiam fidem acuendo intexuit,& fidei ipſi virtutum fundamenta ſubiecit : Nam vt fortitudinis incentiuum eſt fides: ita fidei fundamentum eſt fortitudo. C H R Y. Non eſt ergo domin⁹ contentus intrinſeca fide,ſed exteriorem confeſſionem expoſtulat,vrgens nos ad fiduciam,& maiorem affectum.Et quia hoc omnibus vtile eſt communiter loquitur,dicens.{Omnis quicumque confeſſus fuerit me. } C Y R I L. Ait autem Paulus : Si confitearis ore tuo dominum Ieſum,& credas in corde tuo , ꝙ Deus eum a mortuis ſuſcitauit,ſaluus eris. Totum Chriſti myſterium in his interprætatur: decet enim prius ortum a Deo patre verbum.i.vnigenitum ex ipſius ſubſtantia fateri dominum omnium, non tamquàm ab extrinſeco,& furtiuum ſortitum dominum,ſed exiſtentem re uera,& naturaliter dominum,ſicut & pater. Conſequẽter oportet fateri,ꝙ Deus hunc a mortuis ſuſcitauit : ipſum.ſ.factum hominem & paſſum in carne pro nobis,ſic enim reſurrexit a mor D tuis. Quiſquis ergo ſic confitebitur Chriſtum coram hominibus, videlicet Deum & dominum: Chriſtus eum confitebitur coram Angelis Dei: tunc temporis cum deſcendet cum ſanctis Angelis in gloria patris ſui,in ſæculi conſummatione. E V S E. Quid aũt erit glorioſius,q̃ ipſum vnigenitum Dei verbum atteſtari pro nobis in diuino iudicio,ac ipſo effectu remunerationem teſtimonii promere indicium in animam eius, cui teſtimonium perhibetur? non enim manens extra eum,cui teſtimonium reddetur,ſed habitans in eo, & implens eum lumine ſuo teſtimonium dabit . Cum autem corroboraſſet eos ſpe bona per tanta promiſſa, iterum eos inducit terribilioribus minis dicens { Qui autem negauerit me coram hominibus,denegabitur coram Angelis Dei.}C H R Y.Et in damnatione maius ſupplicium,& in bonis maior recompenſatio ponitur.q.d.Tu hic confiteris,aut negas,ego autem illic.Bonorum enim,malorumque retributio cum augmento in futuro ſæcu E lo te præſtolatur. E V S E.Opportune autem hanc comminationem ponit,ne confeſſionem ipſius contemnerent propter pœnam quæ eſt negari a filio Dei,quod eſt a ſapientia denegari , & a vita deficere,& lumine priuari,& omnibus deſtitui bonis . Sed & hæc cuncta pati coram patre,qui eſt in cœlis,& Angelis Dei. C Y R I L. Negantes autem ſunt primo quidem qui imminente perſecutione fidem poſtpoſuerunt: abnegant etiam hæreſum doctores,& diſcipuli. C H R Y. Sunt etiam alii abnegationis modi, quos Paulus deſcribit dicens: Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Et iterum. Siquis ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet,fidem negauit,& infideli eſt deterior . Item auaritiam fugite,quæ eſt idolatria:poſtquàm ergo tot ſunt modi negationis, palam,ꝙ totidem ſunt confeſſionis,quos quicumque ſeruauerit, audiet illam beatiſſimam vocem,qua Chriſtus laudauit omnes q̃ confeſſi fuerint eum. Attende autem verborum cautelam. In græco enim dicit,quiſquis confitebitur in me oſtendens , ꝙ non propriis viribus,ſed adiutus ſuperna gratia Chriſtum aliquis confi-

A tebitur. De negante vero non dixit,in me,ſed me. nam deſtitutus gratia denegat:redarguitur tamen,quia deſtitutio propter eum,q̃ deſeritur fit. B E D A. Ne autem, ex eo ꝙ ait eos qui ſe negauerint eſſe denegandos,vna cunctorum hoc eſt eorum,qui ſtudio, & eorum,qui infirmitate,vel ignorantia negant conditio putaretur, cõtinuo ſubiecit. {Et omnis qui dicit verbum in filium hominis,remittetur illi , ei autem qui in ſpiritũſanctum blaſphemauerit non remittetẽ. } C Y R I L.Sed ſi hoc vult innuere Saluator,ꝙ ſi quod iniurioſum verbum dicatur a nobis in hominem

nis confitebitur illum corã Angelis Dei. Qui autem negauerit me corã hominibus , negabitur coram Angelis Dei . Et omnis qui dicit verbum in filium hominis remittetur illi, ei autem qui in ſpiritumſanctum blaſphemauerit,non remittetur. Cum autẽ

B communem,obtinebimus ſi pœniteamus veniam. Nulla difficultas eſt in ſermone,quia cum naturaliter bonus ſit Deus: emendat volentes pœnitere.verum ſi ad ipſum Chriſtum retorqueatur ſermo,qualiter incondemnabilis eſt,qui dicit verbũ in eum? A M B. Vtique filium hominis Chriſtum intelligimus, qui de ſpirituſancto generatus ex virgine eſt,eo ꝙ parens eius in terris ſola ſit virgo. Numquid ergo maior ſpirituſſanctus Chriſto,vt in Chriſtum peccantes veniam conſequantur,in ſpiritumſanctnm delinquentes remiſſionem non mereantur adipiſci? Sed vbi vnitas poteſtatis eſt : nulla comparationis eſt quæſtio . A T H A. Viri quidem antiqui,ſtudioſus Origenes,& mirãdus Theognoſtus hanc cõſcribunt eſſe ſpirituſſancti blaſphemiam, quando qui digni reputati ſunt dono ſpirituſſancti per baptiſmum,regrediuntur ad peccandum. ob hoc enim aiunt illos,nec veniam obtinere,prout Paulus dicit: Impoſſibile eſt eos,qui facti ſunt participes ſpirituſſancti,& prolapſi ſunt,reuocari rurſum ad pœnitentiam . Addidit autem C vterque intentionem propriam : nam Origenes cauſam huius ſic explicat:Deus quidem pater omnia percurrit,& ſingula continet. virtus autem filii ad ſola rationalia extenditur: ſpũs vero ſanctus ſolus ineſt participantibus eum in domo baptiſmatis. Quando ergo Cathecumeni peccant,& Gentiles,peccant in filium,qui in eis manet: poſſunt tamen veniam obtinere,cum digni fiunt dono regenerationis,quando vero baptizati delinquunt,dicit hoc nephas attingere ſpiritum,ad quem cum perueniſſent,peccauerunt . & iõ irreuocabilem fore damnationem. Theognoſtus vero ait , ꝙ qui primum & ſecundum exceſſit limen,minorem pœnam meretẽ,ſed qui tertium quoque pertranſit: non amplius accipiet veniam. Primum quidem,& ſecundum limen vocauit doctrinam patris, & filii. tertium vero in participatione ſpirituſſancti, ſm illud . Cum venerit ſpũs veritatis,docebit vos omnem veritatem , non tamq̃ doctrina ſpũs dogma filii ſuperet,ſed quia filius condeſcendit imperfectis,ſpũs vero ſignaculum eſt eorum,qui perficiuntur. Sic igi D tur,nõ quia ſuperet ſpũs filium,expers eſt veniæ blaſphemia ſpũs, ſed quidem quia imperfectorum eſt remiſſio, perfectis vero nulla reſtat excuſatio , ſed cum filius ſit in patre,eſt in illis,in quibus eſt pater,nec abeſt ſpũs. Indiuiſibilis eſt enim ſancta trinitas. Ad hæc ſi omnia per filium facta ſunt,& omnia in ipſo conſiſtunt,erit ipſe nimirum in omnibus,vt neceſſarium ſit peccantem in filium , in patrem,& in ſpiritumſanctum peccare. ſacrum autem baptiſma in nomine patris,& filii,& ſpirituſſancti datur, & ſic peccantes poſt baptiſmum in ſanctam Trinitatem, exercent blaſphemiam . Cæterum ſi Phariſæi baptiſmum non ſuſceperant, qualiter redarguebat eos,ac ſi blaſphemaſſent in ſpiritumſanctum, cuius nondũ erant facti participes,præſertim cum non de peccatis ſimpliciter , ſed de blaſphemia eos increpabat? Differunt autem quoniam qui peccat, tranſgreditur legem. qui vero blaſphemat, in ipſam offendit deitatem. Sed aliter. Si eis qui delinquunt poſt baptiſma non E iudulgetur vindicta reatuum, qualiter Apoſtolus pœnitenti in Corintho condonat ? retrogreſſos vero Galatas parit, quouſque Chriſtus denuo formetur in eis.cur autem & Nouatum argum⁹ interimentem pœnitentiam poſt baptiſmum, Apoſtolus autem ad Hebræos non diſſipat pœnitentiam peccatorum?Sed ne putarent ſm ritum legis pœnitentiæ cauſa multa fore , & quotidiana baptiſmata,ob hoc pœnitere quidem monet: vnicam autem fore inſinuat per baptiſma renouationem. Talia vero conſiderans recurro ad diſpenſationem,quę fit in Chriſto, qui Deus exiſtẽs homo factus eſt : tamquàm Deus ſuſcitat mortuos,ſicut carne veſtitus ſitiebat,laborabat, & patiebatur . Quando igitur aliqui ſpectantes humana,vident dominum ſitientem,& patientem,& obloquuntur in Saluatorem,velut in hominem, peccant quidem:poſſunt tamen cito,cum pœnituerint accipere veniam,prætendens ꝓ cauſa fragilitatem corporis. Quando vero rurſus aſpicientes aliqui opera deitatis,dubitant de natura corporis, ipſi quoque nimium peccant.Sed & his pœnitentibus cito poteſt ignoſci , eo ꝙ & ipſi excuſationem habent ab operum magnitudine . Quando vero

In libro de pecccato in ſpũmſan.

vero diuinitatis opera retorquent ad diabolum, merito irreuocabilem ferunt ſententiam,qm̃ arbitrati ſunt diabolum fore Deum, & verum Deum nihil pluſquam dęmones in operibus putauerũt habere. Ad hanc ergo perfidiam phariſæi peruenerant. ſaluatore enim oſtendente patris opera,mortuos ſuſcitans,cęcos illuminãs, & ſimilia faciẽs, hmõi opera dicebãt eſſe Beelzebub. æque enim dicere poterãt videntes mundi ordinem, & erga eum prouiſionem,ꝙ mundus a Beelzebub eſt creatus. Quãdiu igitur ad humana ſpectantes,mente claudicabant dicentes: Nonne hic eſt carpentarij filius? & quõ literas quas non didicit,nouit? Suſtinebat eos tamquam in filiũ hominis peccãtes,ſed vt magis inſaniunt dicẽtes,opera Dei eſſe Beelzebub,non amplius eos ſuſtinuit.Sic enim & tãdiu patres eorum ſuſtinebat, quamdiu cauſa panis & aquæ murmurabant, ſed poſtq̃ vitulum conflantes in eum collata ſibi diuinitus beneficia referũt, puniti ſunt : primo quidem non paucis eorum occiſis, poſtmodum dixit : Ego autem in die vltionis viſitabo hoc peccatum eorum.Talem ergo & nunc phariſæi audiunt ſententiam,vt in flamma diabolo parata, perpetuo corrodantur cum eo. Non igitur faciendo collationem inter blaſphemiam dictam in ipſum & ſpiritumſanctum, hæc dixit tãquam maior ſit ſpiritus,ſed vtraque blaſphemia in ipſum prolata, hanc minorem, illam validiorem oſtendit. ipſum enim videntes hominem vituperabant, & eius opera Beelzebub eſſe dicebant. AMBR. Sic igitur videtur quibuſdam, vt eundem & filium & ſpiritumſanctum intelligamus, ſalua diſtinctione perſonarum & vnitate ſubſtantiæ,quia vnus & Deus & homo Chriſtus eſt ſpiritus,ſicut ſcriptum eſt: Spiritus ante faciem veſtram Chriſtus dñs: Idem ſpiritusſanctus,quia & pater ſanctus,& filius ſanctus,& ſpiritusſanctus.Si ergo vtrumque Chriſtus eſt, quæ eſt diuerſitas niſi Chriſti? vt ſciamus quia diuinitatem Chriſti nobis negare nõ liceat. BEDA. Vel aliter. Qui opera ſpiritusſancti dicit eſſe Beelzebub,iſti non dimittetur neque in præſenti ſeculo neque in futuro,nõ ꝙ negemus ei ſi pænitẽtiam agere poſſit, poſſe ſe dimitti Deo, ſed ꝙ credamus eum blaſphemum exigentibus meritis, ſicut numquàm ad remiſſionem,ita nec ad ipſos digne pænitentiæ fructus eſſe peruenturum, ſm̃ illud, Excecauit oculos eorum ne conuertantur,& ſanem illos. CIR. Quòd ſi creatura eſſet ſpiritusſanctus,non autem de diuina ſubſtãtia patris & filij, qualiter acta in eum contumelia tantam fert pænam quanta promulgatur contra blaſphemantes in Deum. BEDA. Neque tñ quicumq; ſpiritumſanctum non eſſe, aut Deum nõ eſſe,ſed patre filioq; minorem confitentur,hoc irremiſſibilis blaſphemiæ crimine tenen-

Ser. ij. tur,quia humana ignorantia ducti faciunt, non inuidentia diabolica ſicut principes Iudæorum. AVG. de Ver.do. Vel aliter: Si hic diceretur ꝙ blaſphemauerit quamcumq; blaſphemiam in ſpiritumſanctum,omnem intelligere deberemus. Sed quia dictũ eſt: Qui blaſphemauerit in ſpiritumſanctum,ille intelligatur qui nõ omni modo,ſed eo modo blaſphemauerit, vt ei numquam poſsit ignoſci.ſic enim dictum eſt.Deus neminem tentat.ſ.non omni,ſed quodam tentationis modo. Quis autẽ ſit iſte modus blaſphemandi contra ſpiritumſanctum,dicamus. Primum quidem credentiũ beneficium eſt in ſpiritusancto remiſsio peccatorum contra hoc donum gratuitum loquitur cor impęnitens, ipſa ergo impænitentia eſt ſpiritus blaſphemia, quæ non remittitur neque in hoc ſeculo neque in futuro, quia pænitentia impetrat remiſsionem in hoc ſeculo,quæ valeat in futuro. CIR. Cum autem tantũ mætum incuſſerit dñs diſcedentibus a recta confeſsione, præcepit de cætero non curare de reſponſo,eo ꝙ fideliter diſpoſitis conſtituit verba congrua ſpiritus tamquam doctor inhabitans. vnde ſequit: {Cum autem inducent vos in ſynagogas & ad magiſtratus & poteſtates,nolite ſoliciti eſſe,qualiter aut quid reſpondeatis, aut qđ dicatis.} GLOSA Dicit autem: Qualiter,quantum ad modũ proferendi. Quid,quantum ad modum inueniendi. Reſpondeatis interrogantibus. Aut quid dicatis, diſcere volentibus. BEDA. Cum enim propter Chriſtum ducimur ad iudices,voluntatẽ tantum noſtram pro Chriſto debemus offerre. Cæterũ in reſpondendo ſpiritusſancti gratia miniſtrabitur. vnde ſubditur: {Spiritus.n. ſanctus docebit vos in ipſa hora, quæ oporteat vos docere.} CHRY. Alibi vero dicitur: Eſtote parati cunctis ad reſpondendum,quicumq; quæſiuerint a vobis rationem ſpei,quæ fouet vos. Quando namq; oritur inter amicos agon,præcipit nos meditari.

inducent vos in Synagogas, & ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe, qualiter aut qđ reſpondeatis, aut quid dicatis. Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora, quid oporteat vos dicere.

d Ait autem ei quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo vt diuidat mecũ hæreditatem. At G ille dixit ei: Homo, quis me conſtituit iudicem, aut diuiſorem ſupra vos? Dixitque ad illos: Videte & cauete ab omni auaritia, quia non in abundãtia cuiuſquã vita eius eſt ex his quæ poſsidet.

e Dixit autem ſimilitudinẽ ad illos dicens: Hominis cuiuſdam diuitis vberes fructus ager attulit, & cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam. Deſtruam horrea mea, & maiora faciam,

F quando vero terribile eſt prætorium, & pauor circumquaq; dat proprium monimentum vt audendum ſit & loquendum, non aũt obſtupeſcendum. THEO. Quoniã igitur duplex eſt noſtra infirmitas,& aut pœnæ formidine martyrium fugimus, aut quia rudes ſumus & neſcimus reddere rationem fidei, vtrumq; excluſit. metũ quidem pœnarũ,in eo qđ dixit : Ne timeatis occidentes corpus. timorẽ vero inſcientiæ in hoc qđ dixit: Nolite ſoliciti eſſe,qualiter aut quid reſpondeatis.

d ¶ AMBR. Totus ſuperior locus ad ſubeundam pro cõfeſſione dñi paſsionem, aut contemptu mortis, aut ſpe ꝑmii, aut maiori denũciatione ſupplicij, cui numq̃ venia laxet, inſtruit.

Et qm̃ auaritia plerumque ſolet tentare virtutem, etiam huius abolendæ rei præceptum ſubiicitur,& exemplum cũ dicitur:{Ait autem ei quidam de turba: Magiſter,dic fratri meo vt diuidat mecum hæreditatem.} THEO. Hi duo fratres,quia de hæreditate paterna diuidenda contendebant,conſequens erat vt alter alterum fraudare intenderet. Dñs autem docens nos ꝙ non oportet ad terrena flecti,repellit vocantem eum ad hæreditatis diuiſionẽ. vnde ſequitur:{At ille dixit ei: Homo,quis me conſtituit iudicẽ, aut diuiſorem}.ſ.facultatũ ſuper vos.} BEDA. Qui magiſtro ſupernæ pacis gaudia commendanti,terrenæ diuiſionis vult ingerere moleſtiam,merito homo vocatur,ſm̃ illud: Cum ſit inter vos zelus & contentio,nonne homines eſtis? CIR. Fuit autẽ Dei filius qñ factus eſt ſimilis nobis,conſtitutus a Deo patre in regem

H & principem ſuper Syon montem ſanctum eius,annuncians mandatum diuinum. AMBR. Bene ergo terrena declinat,qui propter diuina deſcenderat,nec iudex dignatur eſſe litium & arbiter facultatum, viuorum habens mortuorumq; iudicium, arbitriũq; meritorum. Non ergo quid petas,ſed a quo poſtules intuendum eſt,nec maioribus intento animo putes minoribus obſtrependũ. vnde non immerito refutatur hic frater,qui diſpenſatorem cæleſtium geſtiebat corruptibilibus occupare,cum inter fratres patrimonium,non iudex medius,ſed pietas debeat ſequeſtra diuidere, quamquàm immortalitatis patrimonium non pecuniæ ſit hominibus expectandum. BEDA. Occaſione aũt huius ſtulti petitoris aduerſus auaritiæ peſtem, & turbas etiam diſcipulos præceptis pariter & exemplis munire ſatagit. vnde ſequitur: {Dixitq; ad illos: Videte & cauete ab omni auaritia.} Dicit autem: Ab omni, quia nonnulla ſimpliciter geri videntur, ſed internus arbiter

I qua intentione fiant,diiudicat. CIR. Vel dicit: Ab omni auaritia.ſ.magna & parua. Eſt enim inutilis auaritia,dicente dño, Domos zelatas ædificabitis & non habitabitis in eis. & alibi: Decem iugera vinearum facient lagunculam vnam, & triginta modij ſementis facient modios tres. Sed & ſm̃ alium modum eſt inutilis, quem oſtendit ſubdens,{quia non in abũdantia cuiuſquã vita eius eſt ex his quæ poſsidet. THEO. Hoc dicit dñs refellens auarorum intentiones, qui videntur coaceruare diuitias,quaſi diu victuri. Sed numquid te opulentia longeuum efficiet? Quid igitur manifeſte ſuſtines mala,incertæ cauſa quietis. nam dubium eſt an debeas attingere ſenium,cuius gratia theſaurizas.

e ¶ THEO. Dicto,ꝙ ex affluentia opum non protendatur vita humana,ad huius fidem parabolam ſubdit dicens:{Dixit autem ſimili. ad illos di. Homines cuiuſdã diui. vbe. fru. ager attulit. BASI. Non facturi quidẽ ex vbertate fructuum aliquid boni vt

K magis diuina longanimitas pateat,quæ vſque ad malos ſuã bonitatem extendit,pluens ſuper iuſtos & iniuſtos. Quæ vero ſunt quæ hic homo benefactori recõpenſat? Non meminit cõis naturæ,nec arbitratus eſt oportere quod ſuꝑfluit,diſpenſari egentibus,& horrea quidẽ crepabant præ copia conditorum,auarus tñ animus nequaquã implebatur,nolens veteribus cedere ꝑꝑ auaritiã,noua nõ valens ſuſcipere ꝑꝑ multitudinẽ,propter quod imperfecta eius cõſilia & ſteriles curæ. vnde ſequitur.{Et cogi. in ſe di. Quid fa. ꝙ nõ ha. quo con. fru. meos?} Conquæritur æque pauperibus,an nõ quẽ præmit inopia dicit,quid faciã? vnde victus? vnde calciamẽta? talia & locuples profert: Vrgent enim ipſius animã diuitiæ a promptuariis emanantes,ne forte cũ exiuerint proſint egẽtibus,a ſimili guloſorũ,qui mallent edacitate crepare q̃ indigentibus de reliquiis impartiri. GRE. xv. Moral. O anguſtia ex ſacietate nata. dicẽs enim,quid faciã,profecto indicat,quia votorũ ſuorum effectibus præſſus ſub quodã rerũ faſce laborabat. BASI. Erat quidẽ in promptu dicere: Aperiã horrea, conuocabo egenos, ſed cogitat non

Hom. de Diuite agri fertilis.

Cap. 11,

non vt diſtribuat, ſed vt congreget. Sequitur enim {Et dixit: hoc faciam. Deſtruam horrea mea.} Bene facis: nam digna deſtructione nequitiæ promptuaria diſſolue horrea, ex quibus nullus conſolationem accepit. ſubdit: {Et maiora faciam.} At ſi & hoc impleueris,numquid deſtrues iterum? quid ſtultius,q̃ in infinitum laborare? Horrea sũt tibi ſi vis pauperum dom⁹. Sed dices. Cui iniuria facio, propria retinendo? Nam & ſequit.{Et illuc congregabo oĩa quæ nata sũt mihi, & bona mea.} Dic mihi,quæ tua? vnde ea ſumens in vitã tuliſti? ſicut qui præueniens ſpectacula ꝓhiberet aduenientes appropriando ſibi,qđ ad vſum cõem ordinatur. Similes ſunt diuites,qui cõia quæ ꝓoccupauerunt æſtimant ſua eſſe. Si.n.quilibet ſuæ neceſſitatis ſufficientiam recipiens: relinqueret ſuperfluum indigenti,non eſſet diues,nec pauper. CYRIL. Attende & aliter eſſe friuolum eius verbum,cũ dicit.{Cõ. om. q̃ na. ſunt mihi.} quaſi non putaret ea diuinitus obtinere,ſed fructus eſſe laborum ſuorũ. BASI. Cæterũ, ſi fateris ea tibi diuinitus proueniſſe,an iniuſtus eſt Deus inæqualiter res nobis diſtribuens? Cur tu abundas: ille vero mendicat,niſi vt tu bonæ diſpenſationis merita conſequaris: ille vero patientiæ brauiis decoretur? At tu nonne ſpoliator es,quæ diſpenſanda ſuſcepiſti propria reputando? Eſt panis famelici,quem tu tenes,nudi tunica,quã in conclaui conſeruas, diſcalciati calceus qui penes te marceſcit,indigentis argentum quod poſſides inhumatum, quo circa tot iniuriaris,quot dare valens. CHRY. Sed & in hoc errat,ꝙ bona putat quæ ſunt indifferentia. rerum.n.quædã ſunt bonæ,quædam malæ,quædã mediæ. Bona quidem ſunt caſtitas, & humilitas,& hmõi,quæ cum homo eligit fit bonus. His aũt oppoſita ſunt mala. quæ homo dũ eligit fit malus. Media vero ſunt,vt diuitiæ,quæ qñq; quidẽ ordinant in bonum.ſ.ad eleæmoſynam. qñque ad malum.ſ.ad auaritiam.& ſimiliter inopia qñq; ad blaſphemiã, qñq; ad ſapientiam ſm̃ affectum vtentium. CYR. Diues igitur non parat permanentia horrea,ſed caduca,& quod ſtultius eſt,vitę longitudinem ſibi taxat. Sequitur.n.{Et dicã animæ meæ. Anima,habes multa bona poſita in annos plurimos.} Sed o diues,fructus quidẽ habes in horreis,ſed annos plurimos vnde poteris obtinere? ATHA. Siquis autem ſic viuat,quaſi quotidie moriturus: eo ꝙ incerta eſt naturaliter vita noſtra non peccabit: ſemper enim maior timor plurimum voluptatis diſſoluit. Sed ecõtrario diues longeuitatem ſibi repromittens ad voluptates aſpirat. Sequitur enim.{Requieſce}.ſ.a labore.{Comede,bibe,epulare,magno.ſ.apparatu. BASI. Tam improuidus es erga bona animæ,vt eſcas corporeas animæ aſcribas: ſiquidem virtutem habet, ſi fœcũda eſt operationum bonarum ſi Deo adheſit,bona plurima poſſidet,& bono gaudio gaudet. Verum,quia totus carnalis es paſſionibus ſubiect⁹ a ventre non ab anima clamas. CHRY. Non autem decet vacare delitiis,& impinguare corpus,& attenuare animam,faſcemque ei grauare,& tenebras obducere,ſpiſſumque velamen, eo ꝙ in delitiis dominatiuũ animæ ſeruit,ſeruile vero corpori dominatur. Alimentorum autem indiget corpus,nõ delitiarum vt nutriatur, non ut ſcindatur,& fluat. Neque enim animæ ſoli, ſed & ipſi corpori ſunt nociuæ deliciæ,eo ꝙ ex forti fit debile, ex ſano ægrotatiuũ, ex agili graue,ex formoſo deforme,ex iuuene veternoſum. BASI. Permiſſus aũt eſt deliberare in omnibus,& manifeſtare ꝓpoſitum proprium,vt condignam mereatur ſui affectus ſententiã. Sed dum in abdito loquitur,eloquia eius examinantur in cœlo. Vnde ſibi reſponſa præueniunt. Sequitur.n.{Dixit autẽ illi De⁹: Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te. Audi conueniens tibi ſtultitiæ nom̃ ẽ,quod tibi nullus impoſuit hominum, ſed ipſe Deus. GREG. 21. Moral. Eadem nocte ſublatus eſt,qui multa tꝑa fuerat præſtolatus,vt.ſ.qui in longum ſibi ſubſidia colligendo ꝓſpexerat,ſubſequentem diem,vl vnum minime videret. CHRY. Dicit autem repetent a te. Expoſcebant enim eam forſan terribiles quædam virtutes ad hoc miſſæ: qm̃ ſi de ciuitate in ciuitatem tranſeuntes egemus ductore: multomagis anima abſoluta a corpore,& ad futuram vitam tranſmigrans indigebit ducatu. Ob hoc multoties recuſat anima, & regreditur in profundum, cum debet exire a corpore. ſemper enim ſtimulat nos conſcientia peccatorum, ſed præcipue cum debemus trahi ad terribile iudicium. Tunc enim tota congeries criminum innouatur, & præ oculis poſita mentem præcellit. & ſicut carcerati ſemper quidem doloroſi ſunt: tunc autem præcipue cum debent iudici præſentari,

Ibidem.

Ibidem.

Cap. 12.

& illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi & bona mea, & dicam animæ meæ. Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare. Dixit aũt illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te. Quę autẽ paraſti, cuius erũt? Sic eſt qui ſibi theſaurizat,& non eſt in Deum diues.

f Dixitque ad diſcipulos ſuos: Ideo dico vobis: Nolite ſoliciti eſſe animę veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Anima pl⁹ eſt quàm eſca, & corpus pluſquàm veſtimentum.

g Conſiderate coruos, quia nõ ſeminant neque metunt, quibus non eſt cellarium, neq; horreũ, & Deus paſcit illos. Quanto magis vos pluris eſtis illis? Quis aũt veſtrum cogitando, poteſt adiicere ad ſtaturã ſuã cubitũ vnũ?

A ſic & anima maxime in ipſo tempore de peccato cruciatur, & dolet. Multo autem magis cum fuerit euulſa. GREGO. 15. Moral. In nocte autem ablata eſt anima,quæ in obſcuritate cordis eſt emiſſa. In nocte ablata eſt, quæ conſiderationis lucem habere noluit, vt quod pati poterat præuideret. Subdit autem: {Quæ autem paraſti, cuius erunt? CHRYSOT. Hic enim ea deſeres, non ſolum nullum inde percipiens commodum, ſed & ſarcinam peccatorum portans ſuper humeros proprios. Et quæ quidẽ a te congeſta ſunt,plerumque in manus inimicorum perueniẽt, a te vero ſuper his ratio requiretur. Sequitur: {Sic eſt qui ſibi theſau. & non eſt in Deum diues.} BEDA. Hic enim ſtultus eſt, & in nocte rapiẽdus. Ergo qui vult eſſe in Deum diues, non ſibi theſaurizet,ſed pauperibus poſſeſſa diſtribuat. AMBRO. Fruſtra enim congreget opes qui ſe his neſcit vſurum. neque enim noſtra ſunt quæ non poſſumus auferre nobiſcum, ſed ſola virtus comes eſt defunctorum, ſola nos ſequitur miſericordia, quæ tabernacula defunctis acquirit æterna.

Cap. 1.

f ¶ THEO. Paulatim dominus prouehit ad perfectiorem doctrinam. Docuit enim ſupra cauendum eſſe ab auaritia, ſubditque parabolam diuitis, inſinuans per eam quòd ſtultus eſt,qui ſuperflua cupit. Deinde procedente ſermone, neque de neceſſariis ſinit nos ſolicitudinem gerere,auaritiæ radicem euellens. vnde dicit: Ideo dico vobis, quaſi dicat. Poſtquàm ſtultus eſt qui ſibi maiorem vitæ menſuram attribuit, & exinde magis efficitur cupidus. {Nolite ſoliciti eſſe ani. ve. quid manducetis.} Non quia intelligibilis anima comedat,ſed quia non videtur aliter animam poſſe coniunctam manere corpori, niſi dum nutrimur. vel quia animati corporis eſt nutrimentum ſuſcipere: congrue animæ nutriri attribuit. nam & virtus nutritiua dicitur anima,vt ſic intelligatur. {Ne ſoliciti ſitis} nutritiuæ parti {animæ,quid edatis} poteſt autem etiam corpus mortuum veſtiri. vnde ſubdit. {Neque cor. ve. quid induamini.} CHRY. Quod autem dicitur.{Nolite ſoliciti eſſe.} non idem eſt quod nolite operari,ſed nolite rebus mundanis mente affigi. Contingit enim aliquem operantem nihil ſolicitum eſſe. CYRIL. Præeminet autem anima cibo, & corpus veſtitui. vnde ſubdit. {Anima plus eſt quàm eſca, & corpus pluſquàm veſtimentum,} quaſi dicat, Deus qui quod maius eſt exhibuit, quomodo non dabit quod minus eſt? Non ergo multum noſtra intentio modicis inſiſtat, nec intellectus noſter ſeruiat ad ueſtitum & victum quærendum. magis autem cogitet quæcumque ſaluant animam,& ſubleuant ad regnum cœlorum. AMBRO. Nihil autem moralius ad faciendam fidẽ omnia credentibus a Deo poſſe conferri,quàm ꝙ aereus ille ſpiritus vitale collegium animæ corporiſque contubernio federatũ non deficit,niſi cum venerit dies ſuprema moriendi. Cum igitur anima indumento corporis veſtiatur, & vigore animæ corpus animetur: abſurdum eſt,vt victus nobis copiam defuturam putemus,qui viuendi iugem ſubſtantiam conſequamur.

g ¶ CYRIL. Sicut ſupra erigendo nos ad ſpũalem audaciam per aues induxit,dicens. Multis paſſeribus pluris eſtis vos, ſic & nunc ex volatilibus firmam & indubitabilem fiduciam nobis adducit dicens. {Conſiderate coruos, quia non ſeminant, neque metunt,} ſcilicet ad acquirendum cibum, {quibus non eſt cellarium, neque horreum}.ſ. ad conſeruandum. {Et Deus paſcit illos,quanto magis vos pluris eſtis illis? BEDA, ideſt carius vos valetis,quia rationale animal ſicut homo, ſublimius ordinatum eſt in rerum natura q̃ irrationabilia,ſicut ſunt aues. AMBR. Magnum autem quòd fide ſequamur exemplum. nam uolatilibus cœli quibus nullum exercitium cultionis, nullus de meſſium fœcunditate prouentus eſt,indeficientẽ prouidentia diuina largitur alimoniam. Verum eſt igitur cauſam inopiæ noſtræ auaritiam uideri,etenim illis iccirco ſine labore pabuli uſus exuberat, quo fruct⁹ ad eſcam communem datos,ſpetiali quodam neſciunt vendicare dominatu, Nos communia amiſimus: dũ propria uendicamus. nam nec proprium quicquam ubi perpetuum nihil,nec certa copia ubi incertus euentus. CHRY. Cum autem poſſet dominus exemplum ab hominibus ſumere qui minime terrena curauerunt, Heliam dico, Moyſen,& Ioannem, & cæteros hmõi,commemorauit uolatilia,ſequens uetus teſtm̃,quod ad apem tranſmittit,& formicã,& alia hmõi, quib⁹ naturales quoſdã mores inſeruit conditor.